

Lynn Berger onderzoekt de betekenis van zorg

Geplaatst op 10 juli 2023

Afgelopen mei was het boek 'Zorg' van journalist Lynn Berger aanleiding voor een bijeenkomst over de toekomst van de zorg. Samen met Espria Ledenvereniging ging LOC in gesprek met Berger. Wat hebben we nodig om goed voor elkaar te zorgen. "Zorg is kwetsbaar, we moeten zorgen voor de zorg."

Beluister artikel

Zorg is vanzelfsprekend

Lynn Berger onderzoekt dingen die vanzelfsprekend lijken, maar dat eigenlijk niet zijn. Zorg is een van die 'dingen', iedereen zorgt en iedereen heeft zorg nodig, zo stelt zij. Ons hele leven is vol van zorgen voor elkaar: de vader die zijn kind troost, de buurman die boodschappen haalt, de dochter die haar moeder dagelijks helpt bij het eten in het verpleeghuis. De lijst is eindeloos. "Zorg is het weefsel dat mensen met elkaar verbindt", zegt Lynn. "Dat maakt ons sterk, maar het weefsel zelf is kwetsbaar en heeft zelf ook zorg nodig."

"Er voor elkaar zijn geeft betekenis: zorg is wat ons mens maakt"

Zorg is schaars

Een belangrijk aandachtspunt is dat de verzorgingsstaat gestoeld is op enorme welvaart en lange tijd leek te ontkennen dat zorg een schaars goed is. Om te kunnen zorgen is tijd, geld en energie nodig. Die bron is niet oneindig, maar schaars. In de ontwikkeling van 'het systeem' is steeds meer ingezet op efficiëntie en kostenbesparing. Maar: zorg is in de kern niet efficiënt. Zorg heeft een enorme emotionele component; je weet van tevoren niet wat er nodig is.

Zorg is werk

Als we een samenleving willen waarin omzien naar elkaar en zorg hebben voor elkaar de basis is, dan is één van die voorwaarden dat daar ook ruimte voor is. Je kunt niet zomaar betaalde zorg doorschuiven naar het informele circuit. Dat is hetzelfde als een badeend onder water duwen, die een stukje verder net zo hard omhoog schiet. Niet voor niets kiest Lynn ervoor om 'het zorgen voor elkaar' als werk te bestempelen.

Met behulp van een econoom berekende ze dat de economische waarde van zorgen voor elkaar een kwart van ons bruto nationaal product behelst – in totaal 215 miljard. Met dit inzicht plaatst Lynn het zo waardevolle onbetaalde werk dat we doen in de samenleving doelbewust ten opzichte van het betaalde werk.

Zorg uit liefde

Maar, zo is de reactie uit de zaal: zorg doe je omdat je om elkaar geeft. Een vrouw vertelt dat zij tot zijn overlijden vol overgave voor haar zoon met een spierziekte heeft gezorgd. Geen moment zag zij dit als werk. “Ik ben gewoon zijn moeder.” Lynn onderschrijft dat volledig: zorg is iets zachts, maar tegelijk een enorme kracht die het elven volledig bepaalt, één van de belangrijkste aspecten waarmee je betekenis geeft aan je leven. Daarbij komt dat betaalde zorg behoorlijk wordt ondergewaardeerd. Hoe kan het dat zorgmedewerkers dusdanig karig betaald krijgen alsof we verwachten dat zij hun werk vooral vanuit dat grote hart doen?

Strijd betaald en onbetaald werk

Mensen zijn in essentie sociale wezens. Er voor elkaar zijn geeft betekenis: zorg is wat ons mens maakt. De druk op het informeel voor elkaar zorgen wordt echter steeds groter, terwijl het overheidsbeleid er tegelijkertijd op gericht is dat we meer en meer gaan werken. Voortbordurend op het gelijkschakelen van zorg aan werk spreekt Lynn over een strijd tussen betaald en onbetaald werk. “Welke kant is er dan aan het winnen?” luidt een vraag uit de zaal. Lynn kan daar kort over zijn: betaald werk ligt nog voorop. Daarbij zegt ze stellig dat we voor oplossingen echt niet alleen hoeven te kijken naar de overheid. Werkgevers kunnen zelf besluiten tot betere arbeidsvoorwaarden. Experimenten laten zien dat werknemers even productief blijven als ze 34 in plaats van 40 uur werken, of 4 uur per week verlof krijgen om te besteden aan vrijwilligerswerk of bijvoorbeeld mantelzorg.

“Zorg is het weefsel dat mensen met elkaar verbindt”

Zorg zien voor wat het is

Lynn benadrukt: er is niet één oplossing. Een Integraal Zorgakkoord, dat de suggestie wekt de problemen op te lossen, beperkt zich slechts tot de professionele zorg. Als het écht integraal was geweest, dan zou het ook het informele deel hebben meegenomen. De bouwstenen van het systeem zitten nu echte samenwerking juist in de weg.

In ieder geval is een paradigmashift nodig, zoals Lynn het verwoordt: een collectieve verandering in kijken. We moeten beginnen met zorg zien voor wat het is. Die vanzelfsprekende maar zo kostbare kracht die ons als samenleving met elkaar verbindt. We zijn zorg te veel gaan zien als iets professioneels, terwijl we het allemaal doen. Tegelijkertijd kan ‘de professionele zorg’ de neiging hebben om het professionele domein te beschermen.

We zijn zorg gaan zien als een ‘recht’, maar het getuigt van beschaving om niet meer te nemen dan je nodig hebt. In de praktijk hebben we nu te maken met enerzijds mensen die volop eisen stellen, en anderzijds mensen die tussen wal en schip vallen.

Zorg begint met kijken

Zorg begint met kijken: aansluiten op wat iemand nodig heeft en vanuit de relatie er voor elkaar zijn.

Zorgen voor de zorg, begint ook met kijken. Pas als we zorg echt zien voor wat het is, kunnen we er goed voor zorgen.

Meer info

Meer over de samenwerking tussen informele en formele zorg lees je in de [terugblik van de bijeenkomst van cliëntenraden in Friesland](#).

Meer over het boek [‘Zorg, een betere kijk op de mens’](#) van Lynn Berger

Dit artikel is gepubliceerd in het zomernummer van [‘Zorg & Zeggenschap’](#), het tijdschrift van LOC Waardevolle zorg

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Adviesonderwerpen van de cliëntenraad](#)

Trefwoorden: [kwaliteit](#), [samenleving](#), [zorg en zeggenschap](#)